

Elevernes egne ord

Birte Christensen

Stenløse Gymnasium og HF.

Jonna Engberg-Pedersen

Stenløse Gymnasium og HF.

Mette Grønvold

Stenløse Gymnasium og HF.

Det er ingen sag at undervise, hvis man har eleverne med sig. Gid det var enkelt at praktisere elevindflydelse og fremkalde lyst og motivation. Som lærere ved vi, at det ikke er spor enkelt. I det følgende vil vi berette om vore erfaringer med nogle praktiske øvelser og arbejdsformer, der er udviklet i forskellige faser af et to-årigt projekt om *Sproglig opmærksomhed* i engelsk undervisningen ved Stenløse Gymnasium og

HF. Et af projektets delmål har været at inddrage elevernes erfaringer fra livet uden for skolen for derigennem at øge deres indflydelse på det, der foregår i klassen, og dermed forhåbentlig elevaktiviteten. I forskellige faser af undervisningen har vi arbejdet med at aktivere de erfaringer, den viden og de forventninger, som eleverne selv bringer med sig, for derigennem at synliggøre elevernes egne potentialer og aktive

rolle i undervisningen. Da projektet i høj grad også sigtede mod at styrke elevernes ordforråd på engelsk, fokuseres der i de anvendte arbejdsformer specifikt på denne del af sprogfærdigheden.

Afdækning af elevernes erfaringer med at lære engelsk

I introduktionsforløbet besvarer eleverne et spørgeskema, som søger at afdække deres *erfaringer* og *holdninger* til forskellige aspekter inden for faget:

- 1) Tidligere erfaringer med faget, f.eks. fra folkeskolen,
- 2) Kontakten med sproget uden for skolens engelsktimer, f.eks. gennem rejser, tv, musik, egen læsning,
- 3) Egen målsætning: hvad vil eleven gerne have ud af undervisningen?
- 4) Holdning til læring - f.eks. hvad kendetegner en god sprogelev og en god sproglærer?
- 5) Hvor ser eleven sine egne stærke og svage sider i forhold til faget engelsk?

Generelt oplever eleverne spørgsmålene som et udtryk for interesse, og de får lejlighed til at tænke over deres egne holdninger til og viden om undervisning og læring. På baggrund af besvarelsenerne kan man få en snak med klassen, som yderligere kan give læreren større indblik i elevernes tankeverden og - i bedste fald - være med til at gøre undervisningen til et fælles projekt.

Afdækning af elevernes eksisterende ordforråd

Ud over spørgeskemaet om erfaringer og holdninger rettes elevernes opmærk-

somhed specifikt på ordforråd ved hjælp af et kort spørgeskema i multiple choice form med spørgsmål som f.eks.: Hvor mange ord forventer du at lære pr. uge? Hvordan vil du lære dem? Hvor ofte vil du repetere? Derefter - og det er tidligt i forløbet - får eleverne et skema til udfyldning med sætninger af typen: *Henry wakes up in the night and hears strange noises in the house. Henry is/feels.....* med opfordring til at indsætte så mange adjektiver som muligt på den tomme plads. Dette skema er målrettet mod adjektiver, som beskriver og udtrykker følelser og holdninger, ud fra den betragtning, at et ordforråd inden for dette område giver eleverne mulighed for præcist og nuanceret at give udtryk for *egne følelser og holdninger* samtidig med, at det er et nyttigt redskab for eleverne i tekstarbejdet ved f.eks. personkarakteristik. Når skemaet udleveres på et tidligt tidspunkt, vil eleverne bruge de ord, som de allerede selv kender til og er vant til at bruge og ikke ord, som de netop er stødt på i en tekst en enkelt gang.

Læreren foretager en simpel optælling af de ord, der anvendes, og opstiller en liste i flere kolonner efter hvor mange gange hvert adjektiv er brugt i den pågældende klasse - det er også muligt, men mere tidskrævende, at opstille en liste for hver enkelt elev. I optællingen bliver der ikke set på stavning. Hvis ordet er til at genkende, tælles det med. Listen præsenteres for eleverne på vægavis eller overhead opstillet i tre kolonner med følgende overskrifter: 1. kolonne: 'Ord næsten alle bruger', 2. kolonne: 'Ord mange bruger' og 3. kolonne: 'Ord få bruger'. Da det ty-

deligt ses, at 1. kolonne er lang og meget længere end de øvrige, virker det opmuntrende på eleverne og giver et godt udgangspunkt til at motivere dem til næste skridt, nemlig at arbejde med ordene i 2. og 3. kolonne og gradvist få dem flyttet mod venstre med listen over ord, som næsten alle i klassen kender og bruger.

I et aktuelt tilfælde var det overraskende for lærerne, at i de tre klasser, som deltog i projektet (en 1. g sproglig, en 1. g matematisk og en 2. hf tilvalg) indtog ordene *embarrassed* og *obnoxious* en sikker plads i 1. kolonne. Disse ord er ikke højfrekvente og var slet ikke forventelige på dette sproglige niveau. Kunne det skyldes input fra tv? Et lærercheck viste, at begge ord hyppigt forekommer i den populære *Beverley Hills*. Denne opdagelse afstedkom et nyt spørgeskema til eleverne: Hvilke tv-serier ser I? Hvor ofte? Hvilken synes I bedst om? På det pågældende tidspunkt var *Rap* fyr i L.A., *Beverley Hills* og *Glamour* topscorere. Eleverne blev opfordret til at kigge serier derhjemme med det formål at nedskrive så mange adjektiver som muligt. Det var for eleverne en populær øvelse, og for lærerne en lejlighed til at checke, at alle vidste, hvad et adjektiv er - og at hjælpe dem, der stadig var usikre. Elevernes selvstændige research viste, at *Glamour* ikke udmærker sig ved et højt antal adjektiver, men at der i de to andre serier var en rig høst af forskelligartede adjektiver. Der kunne nu føjes en ny fjerde kolonne til listen: 'tv-ord' hvor de hyppigst anvendte ord fra serierne blev stillet op.

Arbejdet med ordforrådet

En liste som beskrevet med de fire kolonner over elevernes *egen* brug af og kendskab til gloser, kan herefter bruges i det daglige ordforrådsarbejde, med og uden teksttilknytning. Vi anvender f.eks. en sorteringsøvelse, hvor et antal relevante ord fra listen skal inddeles efter de fire grund-moods: *angry - afraid - happy - sad*. Ud over det nyttige ved at arbejde med ordene på en ny måde, vil resultatet af en sådan øvelse være et bedre sprogligt grundlag, når eleverne i forbindelse med tekstlæsningen skal give en personkarakteristik - både mundtligt og skriftligt. For at opmuntre til aktiv brug af de mange ord fra listen beder vi regelmæssigt om, at der anvendes et antal ord fra hver kategori i en given skriftlig opgave. En anden øvelse til træning af præcision er gradering: Eleverne får et antal gloser fra listen for eksempelvis *afraid* og skal placere dem på et skala fra *least* til *most*.

I det hele taget kan man i det videre forløb sikre sig, at der i de forskellige opgaver til tekstlæsningen altid indgår et antal gloser fra klassens egen ordliste. Med jævne mellemrum foretages et revisionscheck for at se hvor mange gloser, der nu kan flyttes til 1. kolonne. Det kan f.eks. være i form af oversættelse af de relevante gloser fra engelsk til dansk, senere fra dansk til engelsk - og igen vil det synliggøres for eleverne, at læring rent faktisk finder sted, fordi antallet af lærte gloser er forøget.

Gennem tekstlæsning vil eleverne uundgåeligt støde på mange nye ord, men vi har valgt at lægge mest vægt på

at konsolidere de gloser, der allerede er i elevernes receptive ordforråd og arbejde med at få dem over i det aktive ordforråd. På den måde bliver der sat fokus på det eleverne kan - i stedet for på det, de ikke kan - og det styrker deres selvtillid og lyst til at lære.

Arbejde med læsning og samtale

Det skal kort nævnes, at ud over arbejdet med ordforråd arbejder vi også med en række læseøvelser, der har til opgave at aktivere elevernes *læseforventninger og baggrundsviden* og dermed synliggøre deres potentialer. I undervisningens tilrettelæggelse har det tillige været et mål at lægge op til situationer, som giver eleverne lejlighed til at tale og agere frit. I den sammenhæng er det vores erfaring, at par- eller gruppesamtaler og diskussioner er en fordel for både stærke og svage elever og giver gode muligheder for en elevstyret differentiering. De stærke elever

har chancen for at udfolde sig på et højt sprogligt niveau, mens de svage elever har en tryghed i at kunne støtte sig til et givet ordforråd, bl.a. i form af ordlisterne fra eleverne selv. På alle niveauer har vi iagttaget, at der er mere taletid til den enkelte og mere sprogproduktion.

Vores oplevelser af projektet

Vi mener, at ved konkret at inddrage elevernes erfaringer, viden og forventninger i undervisningen, er elevaktiviteten øget. Endvidere føler vi, at undervisningens rum har været mere stimulerende at færdes i for både lærere og elever.

Litteratur

Christensen, Birte, Jonna Engberg-Pedersen, Mette Grønvold & Birgit Henriksen: Ord og tekst. Kbh., Undervisningsministeriet. Udkommer efteråret 1999.

Indlæringsstrategier

Læringsstrategier i fremmed- og andetsprogstilegnelsen kan defineres som specifikke handlinger eller teknikker som de lærende ofte bevidst bruger til at forbedre deres læring og deres anvendelse af det nye sprog. Lazlo søger f.eks. bevidst samtalepartnere. Oke grupperer de ord der skal læres, og giver hver gruppe en overskrift. Ahmed gestikulerer når han mangler ord for det han vil sige. Mai Qi lærer ord ved at undersøge det enkelte ords bestanddele. Young forsøger bevidst at gætte når hun læser. Strategier er selvaktiverende redskaber som er centrale for udvikling af kommunikative færdigheder. Forskning har gentagne gange påvist at bevidst, velorganiseret anvendelse af strategier har tæt sammenhæng med den sprogfærdighed den enkelte opnår.

(Efter Oxford, 1994. Se titler s. 4)